

Obvestilo pridelovalcem jagodičja,
22. januar 2021

Zimska rez haskap jagode **(prej sibirski borovnica)**

V Sloveniji se je pridelovanje haskap jagode razširilo v večjih pridelovalnih nasadih in v domačih vrtovih. Na količino in kakovost pridelka ima poleg sorte in ustreznega rastišča (priprava tal pred sajenjem, nega vrstnega in medvrstnega prostora, namakanje, gnojenje) največji vpliv rez. Z rezjo uravnavamo razmerje med rastjo in rodnostjo. Haskap jagoda rodi na enoletnem (lanskoletnem) lesu, ki izrašča iz starejših rodnih vej. Najboljši plodovi se razvijejo na močnih poganjkih, dolgih vsaj 20 cm. Na kolencu (nodiju) lanskoletnega poganjka (*Slika 1*) je veliko število brstov (cvetni, listni, mešani), iz katerih se razvijejo plodovi in izrastejo listi ter stranski poganjki (*Slika 2*).

Slika 1: Za haskap jagodo značilna razporeditev brstov na kolencu (nodij)

Slika 2: Na kolencu lanskoletnega poganjka gosto zrasli plodovi in stranski poganjki.

Če je poganjkov zelo veliko, je njihova rast šibka. Poganjki so drobni in kratki, kar ima za posledico veliko nekakovostnega pridelka.

Rez izvajamo redno, vsako leto. V prvih petih letih rez predstavlja le odstranjevanje poškodovanih ali pregostih poganjkov, pozneje pa izrezovanje starih rodnih vej in redčenje poganjkov z namenom osvetlitve grma.

Čas rezi – prva med jagodičjem

Zimska rez haskap jagode oz. rez v mirovanju, je dejansko dopolnitev poletne rezi, ki jo izvedemo po obiranju plodov. V tem obdobju iz gostega rodnega grma do tal izrežemo nekaj poganjkov in gostih stranskih vej, ki najbolj senčijo sredino. Število je odvisno od razraslosti in gostote grma. Cilj te rezi je, da osvetlimo notranjost grma. Obdobje mirovanja se začne pozno jeseni in traja do konca januarja. Z rezjo začnemo takoj po jesenskem odpadanju listja (november). V tem času ni nevarnosti, da bi pospešili rast rastlin. Obrezovanje, tudi v večjih nasadih, lahko zaključimo pred začetkom cvetenja. Z rezjo na koncu zime ali zgodaj spomladi, rast še dodatno pospešimo. Izpostavljeni so predvsem mladi poganjki, ki pri temperaturah pod ničlo, pozebejo. Pozna rez v fazi brstenja, je nezaželena tudi zato, ker z rezjo 'jemljemo' hranila, ki v tem času že krožijo po rastlini. V naših klimatskih razmerah, rastline brstijo in cvetijo zelo zgodaj. Cvet haskap jagode prenese do -9 °C. Iz brstov, ki v zimskem času pocvitajo (zapozneno cvetenje posameznih cvetov), se ne razvijejo plodovi. V vseh obdobjih (od jeseni do pomladi), rez izvajamo pri temperaturi nad nič stopinj. Lastniki večjih nasadov morajo začetek rezi prilagoditi razpoložljivi delovni sili.

Gojitvena rez

Po sajenju dve ali triletnih sadik, izrežemo ves droben in zveržen les ter pustimo na grmu od 3 do 4 dobro razvite poganjke. V prvih letih je rez usmerjena v razvoj močnega grma. V

petem do šestem letu naj bi vzgojili grm s približno 15. poganjki, z višino grma od 1,2 do 3 m, odvisno od sorte. Izkušnje pridelovalcev iz sosednje Hrvaške govorijo v prid postopni vzgoji grma na način, da vsako leto pri zimski rezi zadržimo 2 – 3 najmočnejše poganjke, ki so izrasli v predhodni rastni sezoni. Ostale poganjke izrežemo do tal. S tem usmerjamo rastlino v rast. Če rastlino režemo manj, jo namesto v rast, usmerimo v rodnost. Zaradi tega grmi zelo počasi napredujejo. Pri vzgoji je potrebno veliko pozornosti nameniti dobri osvetlitvi notranjosti, oziroma razporeditvi poganjkov, ki naj ne preraščajo notranjosti grma.

Slika 3: Označeni so poganjki, na katerih se bodo razvili najboljše plodovi

Rez rodne grma

Grm haskap jagode v polni zrelosti naj bi imel približno 15, iz tal izraščajočih poganjkov. Glede na to, da naj bi bile v grmu rodne veje različnih starosti v enakem sorazmerju, vsako leto izrežemo od dve do tri najstarejše rodne veje do tal. Rez starih poganjkov lahko izvedemo ob poletnem redčenju ali v času mirovanja. Vedno začnemo najprej z izrezovanjem starih ali poškodovanih vej (Slika 3 in Slika 14).

Na kakovostnem, vitalnem, dobro osvetljenem rodnem lesu so plodovi debelejši z večjo vsebnostjo suhe snovi.

Slika 4: Grm najprej razredčimo z izrezovanjem poganjkov do tal

Ko zaključimo izrezovanje starih in poškodovanih rodni vej do tal, izrežemo še odvečne drobne enoletne poganjke. Pustimo od tri do pet enoletnih, močnih in zdravih talnih poganjkov, ki rastejo na optimalnem mestu. Pazimo, da z izborom poganjkov ne silimo iz vrste ali v sosednji grm ter ne zgostimo grma in s tem zmanjšamo osvetlitev. Običajno jih pustimo nekoliko več zato, da lahko med letom odberemo le tri najlepše za nadaljnji rodni les.

V naslednji fazi, na rodni vejah izvedemo redčenje (rez) pregosto razvejanih starih poganjkov (Slika 5). Redčenje poganjkov lahko izvajamo tako kot poletno redčenje ali kot odvajanje. Nikoli poganjkom ne prikrajšujemo vrha (angleško tipping). Grmičastih rastlin ne režemo tako kot drevesastih. Upoštevati moramo, da se poganjkih grmičastih rastlin pod težo listov in plodov močno upogibajo in na tak način sami poiščejo svetlobo. Prav zato je rez grmičastih rastlin vedno le 'redčenje' in ne 'oblikovanje'.

Slika 5: Rodne poganjke razredčimo z rezjo na mlajši rodni les (tudi z odvajanjem)

Slika 6: Izgled obrezanih grmov ob brstenju

Slika 7: Izgled obrezanih grmov ob olistanju

Rez močno razraščeni mladih grmov

Rez zelo bujno rastočih mladih rastlin je enostavna. Daje nam možnost, da grm oblikujemo po svoji želji glede na prostor. V gsto razraslem grmu pustimo približno pet talnih poganjkov, ki se bodo razvili v primeren rodni les. Primer redčenja grma (Slika 7) po enem letu (Slika 8).

Slika 8: Pregosto razrasel mlad grm, na katerem smo pozno spomladi izvedli zeleno rez (2019)

Slika 9: Rez grma (iz slike 8) v januarju 2020

Rez premalo razraščeni grmov

Premalo razraščeni grm moramo spodbuditi k izraščanju mladih poganjkov iz tal. Razraščanje spodbudimo z močnejšo rezjo 'nazaj' in s prigrinjanjem nerazraščene 'stebela' z zemljo ali substratom.

Slika 10: Prikaz rezi in prigrinjanja slabo razraslega grma

Slika 11: Slabo razrasle in starikave mlade grme močno porežemo 'nazaj' na enega do štiri dobro razvite poganjke. Na slabo rastočih mladih grmih je priporočeno odstranjevanje cvetov in plodov.

Rez starih, preveč razraščanih grmov

Zaradi neizvajanja rezi, se grmi haskap jagode sicer bujno razraščajo (Slika 12), vendar je njihov les starikav, obrasel s kratkimi in tankimi rodnimi vejicami, s številnimi šibkimi brsti. Tak grm ima običajno velik, vendar nekakovosten pridelek, ki ga zelo težko obiramo (ročno in strojno s stresanjem).

Slika 12: Več let neobrezan grm haskap jagode

Slika 13: Bujno razraščanje grma (iz slike 12) po zimski rezi

Slika 14: V starih in mladih grmih je nujno tudi odstranjevanje poleglih in poškodovanih vej, ter poganjkov, ki se razraščajo v medvrstni prostor

V imenu strokovne skupine za jagodičje, nasvet pripravile Darinka Koron, Alenka Caf, Andreja Brence in Nika Cvelbar Weber.